

تفاوت بهشت «طایفه السابقون» با بهشت «اصحاب الیمین» بر اساس واژگان آیات

اکرم السادات میرممتاز*

تاریخ دریافت: ۹۸/۲/۱۸

اعظم نورگستری**

تاریخ پذیرش: ۹۸/۵/۱۵

سید محمدمهدی میرممتاز***

چکیده

در این پژوهش با بررسی واژه‌های قرآنی مرتبط با بهشت و ساکنانش، به رتبه‌بندی بهشت پرداخته شده است. نتایج نشان داد که واژه‌های معرف بهشت را می‌توان در دو دسته با ریشه جن و با ریشه غیر جن دسته‌بندی نمود. واژه‌های دسته اول به شکل مفرد، مثنی و جمع همراه با بدون همراهی با ترکیبات وصفی یا اضافی استفاده شده است. با توجه به مقام ساکنان بهشت می‌توان گفت که واژه‌های جَنَّة و الْجَنَّة برای تشریح کلی بهشت استفاده شده است. اما واژه "جَنَّة" به همراه ترکیب وصفی یا اضافی برای بهشت طایفه "السَّابِقُونَ" که بر بهشت‌های دیگر برتری دارد، استفاده شده است. همچنین در نوع نعمت‌ها بین بهشت‌هایی که با واژه‌های متفاوت نامگذاری شده‌اند تفاوت چندانی وجود ندارد. بنابراین آنچه بهشت طایفه "السَّابِقُونَ" را نسبت به بهشت "اصحاب الیمین" برتری می‌بخشد ساکنانش است که به لطف تلاش در دنیا و مقرب شدن نزد خداوند قدرت درک و بهره‌برداری کامل از نعمت‌های بهشتی را یافته‌اند.

کلیدواژگان: بهشت، همسران بهشتی، وسایل و ابزار، جواهرات.

* عضو هیأت علمی گروه زبان و ادبیات عرب، دانشگاه آزاد اسلامی واحد فلاورجان، اصفهان.

mirmomtaz@iaufala.ac.ir

** گروه زبان و ادبیات عرب، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران.

*** گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان.

نویسنده مسئول: اکرم السادات میرممتاز

مقدمه

یکی از دغدغه‌های فکری و عملی هر انسانی دستیابی به خوشبختی جاوید است و بر این اساس تلاش می‌کند تا با تکیه بر نگرشی که از هستی و فلسفه آن دارد خوشبختی را به دست آورد. انسان‌های مادی که تمام سعادت خود را در دنیا می‌بینند تلاش می‌کنند تا موانع را از سر راه برداشته و به آرمان خود دست یابند. اما کسانی که دنیا را پلی برای رسیدن به جهانی برتر می‌بینند آن را وسیله‌ای برای خوشبختی و زندگی جاوید می‌سازند. برای نیل به این هدف باید جهان دیگر را بشناسند هرچند که درک کامل آن غیر ممکن می‌باشد. قرآن کریم نمایی از خوشبختی آن جهان را برای انسان‌ها به تصویر کشیده و با توصیف بهشت آن‌ها را به دستیابی بدان تشویق می‌کند. لذا فهم درست کلام الهی در مورد بهشت لازم، و برای رسیدن به این فهم، مقایسه آیات با یکدیگر امری ضروری است. به همین دلیل در این تحقیق سعی شده تا به این سؤالات پاسخ داده شود:

- ۱- آیا در قرآن کریم برای معرفی بهشت‌های برتر واژه‌های متفاوتی به کار گرفته شده است؟
- ۲- آیا برای این بهشت‌ها نعمت‌های متفاوتی معرفی شده است؟
- ۳- اگر در قرآن کریم تفاوت ظاهری چندانی برای این بهشت‌ها با بهشت‌های دیگر معرفی نشده است پس برتری آن‌ها در چیست؟

پیشینه تحقیق

هرچند نگارندگان از دیدگاه واژه‌شناسی، در مورد رتبه بندی بهشت و بهشتیان پژوهشی منبع اختصاصی و منسجمی نیافتند اما پژوهش‌هایی به صورت موردی به بررسی بهشت و بهشتیان پرداخته که در زیر به مهم‌ترین آن‌ها اشاره می‌شود:

- طباطبایی (۱۳۷۴ش) در ذیل تفسیر آیات مرتبط با بهشت به تبیین ویژگی‌های آن و ساکنانش با کمک آیات دیگر قرآن پرداخته است.
- مکارم شیرازی (۱۳۷۰ش) نیز در تفسیر آیات مرتبط با بهشت و بهشتیان به شرح آن‌ها بر اساس روایات پرداخته است.

- کامیاب (۱۳۸۹ش) در مقاله خود به بررسی سلسله مراتب بهشت و بهشت‌های چهارگانه همت گمارده است.
- عرفت پور و نعمتی قزوینی (۱۳۹۵ش) با بررسی روایات حضرت علی (ع) به تصویرپردازی بهشت از دیدگاه ایشان اشاره نموده‌اند.
- کوهی (۱۳۹۱ش) به واکاوی واژه الفردوس در قرآن کریم پرداخت.
- محکی و سوزن چی کاشانی (۱۳۹۱ش) نشانه شناسی نمادهای بهشت در قرآن کریم را مورد بررسی قرار دادند.

بررسی واژگان مرتبط با بهشت

برخی از واژگان در آیات بهشت برای تسمیه و برخی برای توصیف نعمت‌های آن به کار رفته است. واژگان مرتبط با تسمیه را می‌توان بر اساس ریشه لغوی به دو گروه دسته‌بندی کرد. گروه اول واژگانی هستند که از ریشه «ج ن ن» مأخوذ گردیده‌اند و عبارت‌اند از «جَنَّة، الْجَنَّة، جَنَّات، جَنَّتِینِ و جَنَّاتِنِ». برخی از این واژه‌ها به شکل وصفی یا اضافی یا همراه با واو عاطفه نیز استفاده شده‌اند مانند «جَنَّت مَکْرَمُونَ، جَنَّت النَّعِیم، جَنَّتِ عَدْن، جَنَّت و نَعِیم، جَنَّت و نَهْر، جَنَّت و عِیون، جَنَّت الفردوس، جَنَّة النَّعِیم، جَنَّة عالیة، جَنَّة المأوی، جَنَّة الخلد، جَنَّة و حَریرا و جَنَّتِ». گروه دوم واژگانی هستند که از ریشه «ج ن ن» مأخوذ نگردیده‌اند مانند «الفردوس، رضوان، روضات، روضات النَّعِیم، مقام امین و مفازاً». در ادامه ضمن بررسی واژگان تسمیه کننده بهشت، واژگانی که نعمت‌های آن را توصیف می‌نمایند نیز بررسی می‌شوند.

بررسی واژگان دارای ریشه «ج ن ن» جَنَّة

این واژه در آیه ۱۳۳ آل عمران و آیه ۱۲ الانسان استفاده شده است و به معنی زمینی است که (به دلیل فراوانی درخت و نخل) از دیده‌ها پوشیده شده (قرشی، ۱۳۷۱، ج ۲: ۶۱ و ۱۱۹؛ راغب اصفهانی، ۱۴۲۶، ج ۱: ۹۸)، زمینی که اطرافش درختکاری شده

(مصطفوی، ۱۴۳۰ق، ج ۲: ۱۲۳) و باغ‌هایی که مکان تفرّج و گردش می‌باشند به کار می‌رود (فراهیدی، ۱۴۱۲ق، ج ۶: ۲۱). خداوند، مؤمنین و متّقین (آل عمران/۱۳۳) کمک‌کنندگان به افراد نیازمند، اطعام‌کنندگان، وفاکنندگان به نذر، صابران، احسان‌کنندگان، ابرار و عباد الله (الانسان/ ۶- ۹ و ۱۲) را شایسته ورود به این بهشت دانسته است. قرآن کریم در آیه ۱۹ سوره الانسان برای معرفی خادمین این بهشت از واژه‌های «وَلِدَانٍ مُّخَلَّدُونَ» استفاده نموده است. اما به هیچ واژه‌ای که معرف همسران بهشتیان ساکن در آن و بناهای مربوط به آن باشد اشاره‌ای نکرده است. واژگان «حریرا» ثیاب، سُنْدُسُ خُضْرٍ و اسْتَبْرَقُ (الانسان/ ۱۲ و ۲۱) به کیفیت لباس آن‌ها اشاره کرده و در معرفی جواهرات آن‌ها از «أَسَاوِرٍ مِّنْ فِضَّةٍ» (الانسان/ ۲۱) و در معرفی تخت‌های آن از عبارت «مُتَّكِنِينَ عَلَى الْأَرَائِكِ» (الانسان/ ۱۳) استفاده شده است. در تبیین ابزار ساکنین آن از عبارات «أَنْبِيَةَ مِنْ فِضَّةٍ»، «أَكْوَابَ كَانَتْ قَوَارِيرًا»، «قَوَارِيرًا مِنْ فِضَّةٍ» و «كَأَسَاءً» (الانسان/ ۱۵، ۱۶ و ۱۷) استفاده شده است. در توصیف فضای باز آن به عبارت لا یرون فیها شمسا و لا زمهیرا" (الانسان/ ۱۳) و در توصیف خوراکیها و نوشیدنیهای این بهشت به واژگان «قُطُوفِهَا»، «شُرَابًا طَهُورًا»، «كَافُورًا» و «زَنْجَبِيلًا» (الانسان: ۱۴، ۲۱، ۵، ۱۷) اشاره شده است (مکارم شیرازی، ۱۳۷۴، ج ۲۵: ۳۶۵).

جَنَّةٌ عَالِيَةٌ

این واژه در آیات ۲۲ الحاقه و ۱۰ الغاشیه استفاده شده و مراد از آن بهشت بلند با اشکوب‌هایی که روی هم قرار گرفته (عاملی، ۱۳۶۰، ج ۸: ۵۰۴) و یا مراد شرافت و جلالت قدر و گوارایی عیش آن است (فراهیدی، ۱۴۱۲ق، ج ۲: ۲۴۶). خداوند اصحاب الیمین را شایسته ورود در «جَنَّةٌ عَالِيَةٌ» دانسته است. در آیات مربوطه به واژگانی که خادمین و همسران و محل زندگی آن‌ها، جواهرات، نوع لباس و یا نوشیدنی ساکنین این نوع بهشت را معرفی نماید وجود ندارد. لیکن در معرفی چشمه موجود در آن به عبارت «عَیْنٍ جَارِيَةٍ» (الغاشیه/ ۱۲) و در تبیین نوع خوراکی‌های موجود در آن به عبارت «قُطُوفِهَا دَانِيَةً» (الحاقه/ ۲۳) اشاره شده و همچنین در معرفی وسایل ساکنان آن از واژه «أَكْوَابَ» (الغاشیه/ ۱۴) استفاده شده است. قرآن کریم در معرفی تخت‌ها، بالش‌ها و فرش‌های

فاخر این بهشت به واژگان «سُرر مَرْقُوعَة» (الغاشیه/ ۱۳)، «نَمَارِق مَصْفُوفَة» و «زَرَابِی مَبْثُوثَة» (الغاشیه/ ۱۵ و ۱۶) اشاره نموده است (طیب، ۱۳۷۸، ج ۱۳؛ عاملی ۱۳۶۰، ج ۸).

جَنَّةُ الْخُلْدِ

این واژه در آیه ۱۵ الفرقان استفاده شده و مراد از آن بهشتی جاویدان و دائمی است. قرآن کریم، متقین را شایسته این بهشت دانسته (الفرقان/ ۱۵) و به هیچ واژه‌ای برای معرفی نعمت‌های آن اشاره‌ای نداشته است (طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۱۵: ۲۶۰).

جَنَّةُ الْمَأْوَى

این واژه در آیات ۱۵ النجم و ۴۱ النازعات استفاده شده و مراد از آن مکانی است که انسان آن را مسکن خود قرار دهد و به عبارت دیگر جای آرامش پرهیزگاران و یا باغ‌هایی است که در آن جایگزین می‌شوند (مصطفوی، ۱۴۳۰، ج ۱: ۱۸۴؛ قرشی، ۱۳۷۱، ج ۱: ۱۴۵).

قرآن کریم، مؤمنین و کسانی که از پروردگار خود در هراس‌اند و نفس خود را از هوس بازداشته‌اند شایسته این نوع بهشت دانسته (النجم/ ۱۵، النازعات/ ۴۰ و ۴۱) اما به هیچ واژه‌ای برای معرفی نعمت‌های آن اشاره‌ای نداشته است (طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۱۹: ۴۹؛ مکارم شیرازی، ۱۳۷۴، ج ۲۶: ۱۰۷).

جَنَّةُ النَّعِيمِ

این واژه در آیه ۸۵ الشعراء استفاده شده و به بهشتی اطلاق می‌شود که ساکنان آن در ناز و نعمت هستند و کسانی که در این نوع بهشت اقامت دارند در جوار رحمت الهی هستند (راغب اصفهانی، ۱۴۲۶ق: ۴۹۹؛ قرشی، ۱۳۷۱، ج ۷: ۸۶). حضرت ابراهیم(ع) در دعای خود به محضر الهی درخواست می‌نماید که از وارثان «جَنَّةِ النَّعِيمِ» باشد. قرآن کریم به هیچ واژه‌ای برای معرفی نعمت‌های این بهشت اشاره‌ای نداشته است (مکارم شیرازی، ۱۳۷۴، ج ۱۵: ۲۶۳).

جَنَّة نَعِيم

این واژه در آیات ۸۹ الواقعة و ۳۸ المعارج استفاده شده و به بهشتی اطلاق می‌شود که اختیار آن به دست ساکنینش است و به تعبیر دیگر بوستان پر نعمت است (راغب اصفهانی، ۱۴۲۶ق: ۴۹۹؛ قرشی، ۱۳۷۱، ج ۷: ۸۶؛ طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۱۹: ۲۰۸). خداوند مقربین را شایسته سکونت در این بهشت دانسته (الواقعه/ ۸۸) اما به هیچ واژه‌ای برای معرفی نعمت‌های آن اشاره‌ای نفرموده است (طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۱۹: ۲۰۸؛ مکارم شیرازی، ۱۳۷۴، ج ۳: ۲۸۱).

جَنَّتِي

این واژه در آیه ۳۰ الفجر استفاده شده و به بهشتی اطلاق می‌شود که میزبان آن تنها ذات مقدس خداست و ساکنین آن نیز عباد خاص یعنی محمد(ص) و اهل بیت(علیهم السلام) او هستند (قرشی، ۱۳۷۱، ج ۴: ۲۴۰) که با واژه «عِبَادِي» آورده شده است (الفجر/ ۲۹). خداوند نفس مطمئنه را شایسته این نوع بهشت دانسته است (الفجر/ ۲۷). قرآن کریم به هیچ واژه‌ای برای معرفی نعمت‌های آن اشاره‌ای نداشته است (طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۲۰: ۴۷۸).

الْجَنَّة

این واژه در تعداد ۴۴ آیه - شامل آیات ۸۲، ۱۱۱، ۲۱۴، ۲۲۱ البقره؛ ۱۴۲، ۱۸۵ آل عمران؛ ۱۲۴ النساء؛ ۷۲ المائدة؛ ۵۰، ۴۹، ۴۶، ۴۴، ۴۳، ۴۲، ۴۰ الاعراف؛ ۱۱۱ التوبه؛ ۲۶ یونس؛ ۲۳، ۱۰۸ هود؛ ۳۵ الرعد؛ ۳۲ النحل؛ ۶۳، ۶۰ مریم؛ ۲۴ الفرقان؛ ۹۰ الشعراء؛ ۵۸ العنکبوت؛ ۲۶، ۵۵ یس؛ ۷۳، ۷۴ الزمر؛ ۴۰ غافر؛ ۳۰ فصلت؛ ۷ الشورا؛ ۷۲، ۷۰ الزخرف؛ ۱۴، ۱۶ الاحقاف؛ ۶، ۱۵ محمد؛ ۳۱ ق؛ ۲۰ الحشر؛ ۱۱ التحريم؛ ۴۱ النازعات و ۱۳ التکویر - در معنی بهشت اخروی استفاده شده و همان معنی «جَنَّة» را داراست و "أل" موجود در آن «أل عهد» است (قرشی، ۱۳۷۱، ج ۲: ۷۴). خداوند، نیکوکاران (البقره: ۱۱۱، یونس/ ۲۶)، متقین (الرعد/ ۳۵، مریم/ ۶۳، الشعراء/ ۹۰، الزمر/ ۷۳، محمد/ ۱۵، ق/ ۳۱)، تزکیه کنندگان (النازعات/ ۴۰)، توبه کنندگان (مریم/ ۶۰)، صاحبان قلب سلیم (الشعراء/

۸۹)، مؤمنین (الاعراف/ ۴۲، التوبه/ ۱۱۱، هود/ ۲۳، مریم/ ۶۰، العنکبوت/ ۵۶، غافر/ ۴۰، الزخرف/ ۷۰)، مسلمین (الزخرف/ ۷۰، الاحقاف/ ۱۶)، خاضعان و خاشعان (هود/ ۲۳، النازعات/ ۴۰)، صابران و متوکلین (الشعرا/ ۵۹)، استقامت کنندگان (فصلت/ ۳۰، الاحقاف/ ۱۴)، همسر فرعون (التحریم/ ۱۱) و عاملان به عمل صالح (غافر/ ۴۰، البقره/ ۸۲، النساء/ ۱۲۴، الاعراف/ ۴۲، هود/ ۲۳، النحل/ ۳۲، مریم/ ۶۰، العنکبوت/ ۵۸، الزمر/ ۷۴، الزخرف/ ۷۲) را شایسته این بهشت می‌داند. در آیات مربوط به این بهشت به خادمین آن اشاره‌ای نشده و تنها تحت عنوان ﴿يُطَافُ عَلَيْهِمْ﴾ (الزخرف/ ۷۱) به شکل مجهول به آن‌ها عنایت ورزیده است. اما همسران بهشتی با واژه‌های ﴿أزواجهم﴾ (یس/ ۵۶) و ﴿أزواجکم﴾ (الزخرف/ ۷۰)، بناهای مسکونی و سازه‌های آن با واژه ﴿عُزْفَاءُ﴾ (العنکبوت/ ۵۸) و جلوه‌های مرتبط با آب در آن با واژه‌های ﴿أَنْهَارٌ﴾ (الرعد/ ۳۵، العنکبوت/ ۵۷، الاعراف/ ۴۳)، ﴿أَنْهَارٌ مِنْ مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ﴾ (محمد/ ۱۵)، ﴿أَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ﴾ (محمد/ ۱۵)، ﴿أَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ﴾ (محمد/ ۱۵) و ﴿أَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى﴾ (محمد/ ۱۵) تبیین شده است.

برای معرفی فضای باز این بهشت از واژه «ظل و ظلّال» (الرعد/ ۳۵، یس/ ۵۶) و برای معرفی وسایل مورد استفاده ساکنان آن از واژگان ﴿صِکَافٍ مِنْ دَهَبٍ﴾ (الزخرف/ ۷۱) و «أُكْوَابٍ» (الزخرف/ ۷۱) استفاده نموده اما واژه‌ای برای توصیف جواهرات و کیفیت لباس آنان به میان نیاورده است. در توصیف خوراکی‌های مورد استفاده در آن به واژگان «فَاكِهَةٌ» (یس/ ۵۷)، «أَكْلِيهَا دَائِمًا» (الرعد/ ۳۵)، «عَسَلٌ مُصَفًّى» (محمد/ ۱۵) و «فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ» (الزخرف/ ۷۳) و در تبیین نوشیدنی‌های آن به «مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ» (محمد/ ۱۵)، «لَبَنٍ لَوٍ يَتَغَيَّرُ لَوْنُهُ» (محمد/ ۱۵) و «خَمْرٌ لَذَّةٌ لِلشَّارِبِينَ» (محمد/ ۱۵) و در نحوه استراحت و آرامش در آن به واژه "الارائك" (یس/ ۵۶) اشاره فرموده است (مکارم شیرازی، ۱۳۷۴، ج ۶ و ۲۰؛ طبرسی، ۱۳۶۰، ج ۹؛ طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۸؛ کاشانی، ۱۳۳۶، ج ۴؛ ثقفی تهرانی، ۱۳۹۸، ج ۳؛ حسینی همدانی، ۱۴۰۴، ج ۱۲).

جَنّات

این واژه در تعداد ۳۷ آیه استفاده شده (البقره/ ۲۵، آل عمران/ ۱۵، ۱۳۶، ۱۹۵، ۱۹۸، النساء/ ۱۳، ۵۷، ۱۲۲، المائده/ ۱۲، ۸۵، ۱۱۹، المعارج/ ۳۵، التوبه/ ۲۱، ۷۲، ۸۹، ۱۰۰،

ابراهیم/ ۲۳، الحج/ ۱۴، ۲۳، الفرقان/ ۱۰، محمد/ ۱۲، الفتح/ ۵، ۱۷، الحديد/ ۱۲،
المجادله/ ۲۲، الصف/ ۱۲، التغابن/ ۹، الطلاق/ ۱۱، التحريم/ ۸، المدثر/ ۴۰، البروج/ ۱۱،
الطور/ ۱۷، القمر/ ۵۴، الذاريات/ ۱۵، الشورا/ ۲۲، الدخان/ ۵۲، الحجر/ ۴۵) و به همان
معنای مفرد آن است. این واژه درباره آخرت همیشه نکره آمده است و فقط زمانی که با
«روضات» همراه شده، با «أل» آمده است (قرشی، ۱۳۷۱، ج ۲: ۶۱؛ راغب اصفهانی،
۱۴۲۶ق، ج ۱: ۹۸؛ مصطفوی، ۱۴۳۰ق، ج ۲: ۱۲۳؛ فراهیدی، ۱۴۱۲ق، ج ۶: ۲۲). ساکنان
در این بهشت عبارت‌اند از حضرت رسول (ص) و کسانی که همراه او ایمان آوردند (التوبه/
۸۷، الفرقان/ ۱۰)، پیشگامان از مهاجرین و انصار و پیروان نیک آن‌ها (التوبه/ ۱۰۰)،
مؤمنین و مؤمنات و عاملان به عمل صالح (البقره/ ۲۵، النساء/ ۵۷، ۱۲۲، التوبه/ ۲۰، ۷۲،
ابراهیم/ ۲۳، الحج/ ۱۴، ۲۳، محمد/ ۱۲، الفتح/ ۵، الحديد/ ۱۲، المجادله/ ۲۲، التغابن/ ۹،
الطلاق/ ۱۱، البروج/ ۱۱)، متقین (آل عمران/ ۱۵، ۱۹۸، الطور/ ۱۷)، اطاعت کنندگان خدا
و رسول (النساء/ ۱۳، الفتح/ ۱۷، الصف/ ۱۲، القمر/ ۵۴، الحجر/ ۴۵، الذاريات/ ۱۵،
الدخان/ ۵۲)، توبه کنندگان به توبه (نصوح (التحریم/ ۸)، مؤمنان به رسل و یاری
دهندگان آن‌ها (المائدة/ ۱۲، الطور/ ۲۱)، قرض دهندگان در راه خدا (المائدة/ ۱۲)، اقامه
کنندگان نماز و پرداخت کنندگان زکات (المائدة/ ۱۲، المعارج/ ۲۳، ۲۴)، نیکوکاران و
راستگویان (المائدة/ ۸۵، ۱۱۹)، اصحاب الیمین (المدثر/ ۳۹)، مجاهدین با اموال و أنفس
(آل عمران/ ۱۹۵، التوبه/ ۲۰، ۸۷، الصف/ ۱۲)، مهاجرین در راه خدا (آل عمران/ ۱۹۵،
التوبه/ ۲۰) ایمان آورندگان به روز جزا (المعارج/ ۲۶) خائفان از عذاب پروردگار
(المعارج/ ۲۷) پاکدامنان (المعارج/ ۲۹) امانتداران و رعایت کنندگان عهد و پیمان
(المعارج/ ۳۲) ادا کنندگان شهادت (المعارج/ ۳۳) حافظین نماز (المعارج/ ۳۴)، آمرزش
خواهان در سحرگاهان و نماز شب خوانان (الذاريات/ ۱۷، ۱۸)، کمک کنندگان به
نیازمندان (الذاريات/ ۱۹)، صابران و احسان کنندگان (الذاريات/ ۱۶) و مورد مغفرت قرار
گرفتگان (آل عمران/ ۱۳۵، طیب، ۱۳۷۷، ج ۱: ۴۶۷، ج ۱۲: ۱۷۲؛ مکارم شیرازی، ۱۳۷۴،
ج ۲: ۴۶۱، ج ۳: ۲۳۰، ج ۴: ۳۱۲، ج ۱۱: ۱۰۸، ج ۱۳: ۲۳۰، ج ۲۱: ۲۲۳، ج ۲۳: ۳۳۲،
ج ۲۴: ۲۶۱، ج ۲۶: ۴۳۷؛ امین، ۱۳۶۱، ج ۳: ۲۶۶؛ خانی، ۱۳۷۲، ج ۳: ۴۹۶؛ طبرسی،
۱۳۶۰، ج ۵: ۶۲، ۱۹۶، ج ۲۳: ۳۴۸، ج ۲۴: ۳۰۱، ج ۲۵: ۶۹؛ طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۵: ۱۳۷،

ج ۱۸: ۳۹۳، ۴۲۱؛ حسینی همدانی، ۱۴۰۴ق، ج ۵: ۱۱۶، ج ۷: ۹۹، ج ۹: ۲۹۲، ج ۱۱: ۱۵۱؛ میرزاخسروانی، ۱۳۹۰، ج ۳: ۳۲؛ حسینی شاه عبدالعظیمی، ۱۳۶۳، ج ۵: ۱۴۶، ج ۱۴: ۱۳۶؛ قرائتی، ۱۳۸۳، ج ۳: ۴۸۱؛ کاشفی سبزواری، ۱۳۶۹، ج ۱: ۷۲۹. برای توصیف خادمین و وصف همسران بهشتی از واژه "غلمان" (الطور/ ۲۴) و عبارات «أزواج مُطَهَّرَةٌ» (البقره/ ۲۵، آل عمران/ ۱۵، النساء/ ۵۷)، و "حور عین" (الطور/ ۲۰، الدخان/ ۵۴)، برای توصیف سازه‌های آن به واژه «قُصُور» (الفرقان/ ۱۰) و "مقام امین" (الدخان/ ۵۱) و برای نوشیدنی‌های آن به «الأنهار، و نهر» (البقره/ ۱۲۵، آل عمران/ ۱۳، ۱۳۶، ۱۹۵، ۱۹۷، النساء/ ۱۳، ۵۷، ۱۲۲، المائدة/ ۱۲، ۸۵، ۱۱۹، التوبه/ ۷۲، ۸۹، ۱۰۰، ابراهیم/ ۲۳، الحج/ ۱۴، ۲۳، الفرقان/ ۱۰، محمد/ ۱۲، الفتح/ ۱۷، الحديد/ ۱۲، المجادلة/ ۲۲، الصف/ ۱۲، التغابن/ ۹، الطلاق/ ۱۱، التحريم/ ۸، البروج/ ۱۱، القمر/ ۵۴)، و «كأس لا لغو فيها ولا تأثيما» (الطور/ ۲۳) اشاره شده است. در توصیف فضای باز این نوع بهشت‌ها واژه‌های «ظِلًّا ظَلِيلاً» (النساء/ ۵۷)، و "نهر" (القمر/ ۵۴) و برای توصیف وسایل بهشتیان واژه "كأسا" (الطور/ ۲۳) و عبارت «سُرُرٌ مُتَقَابِلِينَ» (الحجر/ ۴۷، الدخان/ ۵۳) و برای کیفیت لباس آن‌ها واژگان «سُنْدُسٌ»، «إِسْتَبْرَقٌ» (الدخان/ ۵۳) و واژه «خَرِيرٌ» (الحج/ ۲۳) به کار رفته است (طبرسی، ۱۳۶۰، ج ۵: ۱۹۶، مکارم شیرازی، ۱۳۷۴، ج ۲۳: ۹۰). در تبیین جواهرات مورد استفاده از واژگان «أَسَاوِرٌ مِّنْ ذَهَبٍ وَ لُؤْلُؤٌ» (الحج/ ۲۳) و در تبیین خوراکی‌های موجود در آن از واژگان «تَمْرَةٌ» (البقره/ ۲۵) "فاکبه"، "الحما مما یشتهون" (الطور/ ۲۲) "فاکبه امنین" (الدخان/ ۵۵) استفاده شده است (حسینی همدانی، ۱۴۰۴ق، ج ۱۱: ۱۵۱؛ طیب، ۱۳۷۸، ج ۱: ۴۶۷؛ کاشانی، ۱۳۳۶، ج ۹: ۱۰۸).

جَنَّاتِ عَدْنٍ

این واژه در تعداد ۱۱ آیه شامل آیات ۷۲ التوبه، ۲۳ الرعد، ۳۱ النحل، ۳۱ الکهف، ۶۱ مریم، ۷۶ طه، ۳۳ فاطر، ۵۰ ص، ۸ غافر، ۱۲ الصف و ۸ البینه به کار رفته و به بهشت بادوام و خلود اطلاق می‌شود. معانی دیگر آن عبارت‌اند از استقرار در بهشت توأم با الفت و بهجت، وسط بهشت مدینه بهشت، و جایگاه سکونت انبیاء، رسل، شهداء و ائمه هدی و مردم (قرشی، ۱۳۷۱، ج ۴: ۳۰۵؛ راغب اصفهانی، ۱۴۲۶ق، ج ۱: ۳۲۶؛ مصطفوی، ۱۴۳۰ق،

ج ۸: ۶۱؛ مکارم شیرازی، ۱۳۷۴، ج ۸: ۳۹. خداوند سابق بالخیرات (فاطر/۳۲)، مؤمنین و عاملان عمل صالح (التوبه/۷۲، الکهف/۳۰، مریم/۶۰، طه/۷۵، البینه/۷)، صابران، نمازگزاران، انفاق کنندگان در پنهان و آشکار و پدران، همسران و فرزندان صالح آن‌ها (الرعد/۲۲، ۲۳، غافر/۸)، پیشگامان کارهای خیر (فاطر/۳۲)، متّقین (النحل/۳۰، ۳۱، ص/۴۹)، توبه کنندگان (مریم/۶۰، غافر/۷)، فرمانبرداران و مؤمنان به خدا و پیامبر (غافر/۷، الصف/۱۱) و مجاهدان با مال و جان در راه خدا و رسول (الصف/۱۱)، را شایسته «جَنّاتِ عَدْنٍ» دانسته است. در آیات مربوط به این بهشت اشاره‌ای به خادمین در آن نشده، لیکن برای همسران بهشتی واژه‌های «قاصِرَاتِ الطَّرَفِ أَتْرَابٍ» (ص/۵۲) برای سازه‌های آن واژه‌های «المَسَاكِنِ الطَّيِّبَةِ» (الصف/۱۲) و «دَارِ المَقَامَةِ» (فاطر/۳۵)، برای جلوه‌های مرتبط با آب واژه‌های «أَلْأَنْهَارِ» (البینه/۸) معرفی شده و برای چشمه‌ها و فضای باز موجود در آن به هیچ واژه‌ای اشاره‌ای نشده است. اما خوراکی‌ها و نوشیدنی‌های آن با واژگان «فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ» (ص/۵۱) و «شَرَابٍ» (ص/۵۱) و جواهرات و وسایل و لباس بهشتیان ساکن در آن با واژگان «أَسَاوِرٍ مِنْ ذَهَبٍ وَ لُؤْلُؤٍ» (الکَهْف/۳۱، فاطر/۳۳)، "ثِيَابَا خضْرًا مِنْ سُنْدُسٍ وَ اسْتَبْرَقٍ" (الکَهْف/۳۱) «خَرِيرٍ» (فاطر/۳۳) و «مُتَكَيِّمِينَ» (الکَهْف/۳۱، ص/۵۱) معرفی شده است (حسینی شاه عبدالعظیمی، ۱۳۶۳، ج ۵: ۱۴۶؛ طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۱۱: ۴۷۴؛ میرزاخسروانی، ۱۳۹۰، ج ۵: ۳۴۲، ج ۸: ۲۷۷؛ مکارم شیرازی، ۱۳۷۴، ج ۱۳: ۱۰۵، ج ۱۸: ۲۶۸؛ طیب، ۱۳۷۸، ج ۹: ۶۷، ج ۱۱: ۳۵۶؛ طبرسی، ۱۳۶۰، ج ۲۱: ۱۱۹؛ ابوالفتح رازی، ۱۴۰۷ق، ج ۲۰: ۳۶۳).

جَنّاتِ النَّعِيمِ

این واژه در آیات ۶۵ المائده، ۹ یونس، ۵۶ الحج، ۸ لقمان، ۴۳ الصافات، ۱۲ الواقعة و ۳۴ القلم استفاده شده است و به بوستان‌هایی بی رنج و تعب، به بهشت‌هایی توأم با ناز و نعمت و پر از نعمت‌های گوناگون و به بهشت‌هایی در جوار رحمت و خشنودی پروردگار اطلاق شده است (قرشی، ۱۳۷۱، ج ۷: ۷۶؛ راغب اصفهانی، ۱۴۲۶ق، ج ۱: ۸۱۵؛ مصطفوی، ۱۴۳۰ق، ج ۱۲: ۱۷۹). خداوند عباد الله المخلصین (الصافات/۴۰، تقرّب جوین (الواقعه/۱۱)، السّابِقون السّابِقون (الواقعه/۱۰)، مؤمنین (المائده/۶۵، یونس/۹، الحج/۵۶، لقمان/

۸)، عاملان به عمل صالح (الحج/۵۶، لقمان/۸، یونس/۹) و متقین (المائدہ/۶۵، القلم/۳۴) را شایسته این بهشت دانسته است و خادمین این نوع بهشت‌ها را با واژه «وَلِدَانَ مَحَلِّدُونَ» (الواقعه/۱۷) و یا با فعل مجهول «يَطَّافُ عَلَيْهِمْ» (الصافات/۴۵)، همسران بهشتی ساکنین آن را با واژگان «قَاصِرَاتِ الطَّرْفِ عَيْنٍ» (الصافات/۴۹) «حَوْرَاءَ عَيْنٍ» (الواقعه/۲۲) برای توصیف جلوه‌های مرتبط با آب در آن از واژه‌های «أَلْأَنْهَارِ» (یونس/۹) و «ماء مسکوب» (الواقعه/۳۱) استفاده فرموده از سوی دیگر خوراکی‌ها و نوشیدنی‌های آن را با واژگان «فَوَاكِهَ» (الصافات/۴۲)، «فَاكِهَةً مِّمَّا يَخْتِيرُونَ» (الواقعه/۲۰)، «كَأْسٍ مِّنْ مَّعِينٍ لَا يَصُدَّعُونَ عَنْهَا وَلَا يُنْزِفُونَ» (الواقعه/۱۸ و ۱۹)، «لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ يُنْزِفُونَ» (الصافات/۴۷)، «كَأْسٍ مِّنْ مَّعِينٍ يَبِضَاءَ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ» (الصافات/۴۵) و «لَحْمِ طَيْرٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ» (الواقعه/۲۱) و ابزار و وسایل بهشتیان ساکن در آن را با واژگان «أَكْوَابِ»، «أَبَارِيقِ»، «كَأْسِ» (الواقعه/۱۸، الصافات/۴۵)، «سُرُرٍ مُّتَقَابِلِينَ» (الصافات/۴۴)، «مُتَكِنِينَ عَلَيْهَا مُتَقَابِلِينَ» (الواقعه/۱۶) و «سُرُرٍ مَّوْضُوعَةٍ» (الواقعه/۱۵) مطرح می‌فرماید.

ولی برای توصیف فضای باز و پوشش گیاهی، سازه‌ها و بناهای مسکونی این بهشت‌ها و جواهرات و یا نوع لباس‌های بهشتیان از واژگان خاصی استفاده ننموده است (حسینی همدانی، ۱۴۰۴ق، ج ۵: ۴۸؛ مکارم شیرازی، ۱۳۷۴، ج ۸: ۲۳۵، ج ۱۷: ۱۸؛ کاشانی، ۱۳۳۶، ج ۳: ۳۳۰؛ طیب، ۱۳۷۸، ج ۱۱: ۱۴۹؛ حسینی شاه عبدالعظیمی، ۱۳۶۳، ج ۱۲: ۴۵۲؛ طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۱۹: ۶۳۷).

جَنَّاتِ الْفِرْدَوْسِ

این واژه در آیه ۱۰۷ الکهف استفاده شده است و به بوستان و باغی در بهشت و به تعبیر اختصاصی تر باغ پر درختی که بیش تر درختانش انگور باشد اطلاق می‌شود (طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۱۳: ۵۴۹).

همچنین آن را باغی دانسته‌اند که در آن میوه، گل و سایر اسباب تمتع و لذت جمع است (قرشی بنابی، ۱۳۷۱، ج ۵: ۱۵۹). خداوند مؤمنین و عاملان عمل صالح (الکهف/۱۰۷) را شایسته آن دانسته و به هیچ واژه‌ای برای معرفی نعمت‌های آن اشاره‌ای نداشته است (طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۱۳: ۵۴۹).

جَنَّاتِ الْمَأْوَى

این واژه در آیه ۱۹ السجده استفاده شده است و اسمی است برای مکان که به معنی جایگاه و پناه است (راغب اصفهانی، ۱۴۲۹ق، ج ۱: ۲۳۲). این واژه به باغ‌ها و به مکانی اطلاق می‌شود که انسان در آن منزل کند و آن را منزل خود قرار دهد (طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۱۶: ۳۹۶). خداوند مؤمنین و عاملان عمل صالح (السجده/۱۹) را شایسته آن دانسته و به هیچ واژه‌ای برای معرفی نعمت‌های این بهشت اشاره‌ای نفرموده است (طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۱۶: ۳۹۶).

جَنَّتَانِ وَ جَنَّتَيْنِ

این واژه‌ها در آیات ۵۴ و ۴۶ الرحمن استفاده شده و شکل مثنی "جَنَّة" است و به همان معنی به کار رفته است. خداوند کسی که از حساب پروردگار خود خائف است ﴿مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ﴾ (الرحمن/۴۶) را شایسته «جَنَّتَانِ» دانسته است و به خادمین، سازه و بنای مسکونی، جواهرات و کیفیت لباس ساکنین این نوع بهشت اشاره‌ای نفرموده اما همسران بهشتی را با عبارت ﴿قَاصِرَاتِ الطُّرُفِ لَمْ يَطْمَئِنَّ أَنْسَ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ﴾ (الرحمن/۵۶)، نهرها را با واژگان ﴿عَيْنَانِ تَجْرِيَانِ﴾ (الرحمن/۵۰)، خوراکی‌ها را با واژگان و عبارات ﴿فَاكِهَةٌ رَوْجَانِ﴾ (الرحمن/۵۲)، ﴿ذَوَاتَا أَفْنَانِ﴾ (الرحمن/۴۷) و ﴿وَجَنَّتَيْنِ دَانِ﴾ (الرحمن/۵۴) و فضای باز آن را با عبارت ﴿وَجَنَّتَيْنِ دَانِ﴾ (الرحمن/۵۴) و وسایل ساکنان آن‌ها را با واژگان ﴿مَتَكِّئِينَ عَلَى فُرُشٍ بَطَائِنُهَا مِنْ إِسْتَبْرَقٍ﴾ (الرحمن/۵۴) معرفی فرموده است (میرزا خسروانی، ۱۳۹۰، ج ۸: ۱۵۶؛ حسینی شاه عبدالعظیمی، ۱۳۶۳، ج ۱۲: ۴۲۵).

(مِنْ دُونَهُمَا) جَنَّتَانِ

این عبارت در آیه ۶۵ الرحمن استفاده شده است و به تنوع بهشت اشاره دارد چراکه طبع آدمی تنوع طلب است و این بهشت‌ها با بهشت‌های جنتان و جنتین به دلیل استفاده از واژه من دونهما متفاوت و برتر است (مکارم شیرازی، ۱۳۷۴، ج ۲۳: ۱۸۶؛ طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۱۹: ۱۸۶). خداوند ذکر از ساکنان آن به میان نیاورده و به خادمین، جواهرات و کیفیت لباس ساکنین آن اشاره‌ای نفرموده اما همسران بهشتی در

آن را با عبارات ﴿خَيْرَاتِ حَسَانٍ﴾ (الرحمن/۷۰)، ﴿حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ﴾ (الرحمن/۷۲) و ﴿لَمْ يَطْمِثَهُنَّ أَنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جِآنٌ﴾ (الرحمن/۷۴)، سازه و بنای مسکونی در آن را با واژه «الْخِيَامِ» (الرحمن/۷۲)، نهرهای آن را با عبارت ﴿عَيْنَانِ نَضَّاخَتَانِ﴾ (الرحمن/۶۶)، فضای سبز آن را با واژه ﴿مُدَاهِمَاتَانِ﴾ (الرحمن/۶۴)، خوراکی‌هایش را با واژگان ﴿فَاكِهَةٌ وَنَخْلٌ وَرَمَانٌ﴾ (الرحمن/۶۸) و وسایل ساکنین آن را با واژگان ﴿مُتَكِنِينَ رَفْرَفٍ خُضْرٍ وَعَبْقَرِيٍّ حِسَانٍ﴾ (الرحمن/۷۶) توصیف فرموده است (طبرسی، ۱۳۶۰، ج ۲۴: ۱۱۸).

بررسی واژگان بدون ریشه «ج ن ن»

نَعِيمٌ

این واژه در آیات ۱۳ الانفطار و ۲۲ المطففین استفاده شده است و برخی آن را به معنای نعمت عظیم و گسترده (به عنوان مثال: طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۲۰: ۳۹۲) و برخی نیز آن را به معنی بهشت در نظر گرفته‌اند (به عنوان مثال: نجفی خمینی، ۱۳۷۶، ج ۱۸؛ مکارم شیرازی، ۱۳۷۴، ج ۲۶: ۲۳۲). این واژه در اینجا (الانفطار/۱۳، المطففین/۲۴) به معنی بهشت جاودانی است و لذا به بهشتی اطلاق می‌شود که پر نعمت است و نعمت‌های فراوان به طور پیوسته برای ساکنان آن موجود است (مکارم شیرازی، ۱۳۷۴، ج ۲۶: ۲۳۲).

خداوند مؤمنین، ابرار و مقربین (الانفطار/۱۳، المطففین/۲۲، ۲۸) را شایسته این بهشت دانسته و به خادمین، همسران، سازه و بنای مسکونی، فضای باز، خوراکی‌ها، جواهرات و کیفیت لباس ساکنان آن اشاره‌ای نفرموده است. اما در معرفی نوشیدنی آن به واژه «رَحِيقٌ» (المطففین/۲۵)، در معرفی خصوصیات این نوشیدنی به عبارات «رَحِيقٌ مَخْتُومٌ» و «خِتَامُهُ مِسْكٌ» (المطففین/۲۵، ۲۶)، «تَسْنِيمٌ» و «مِرْأَجَةٌ مِنْ تَسْنِيمٍ» (المطففین/۲۷)، در معرفی چشمه موجود در آن به واژه «عَيْنًا» و عبارت «مِرْأَجَةٌ مِنْ تَسْنِيمٍ عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ» (المطففین/۲۷) و در تبیین ابزار استراحت و آرامش در آن به واژه «عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ» (المطففین/۲۳) اشاره می‌فرماید (مکارم شیرازی، ۱۳۷۴، ج ۲۶: ۲۷۳؛ طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۲۰: ۳۹۲).

مَفَازاً

این واژه که در آیه ۳۱ النبأ استفاده شده مصدر میمی یا اسم مکان به معنای نجات یا محل رستگاری است و لیکن به دلیل قرائن موجود در آیه مرتبط اسم مکان برای آن مناسب تر است (قرشی بنابی، ۱۳۷۱، ج ۵: ۲۱۱؛ طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۲۰: ۲۷۴). خداوند متقین را شایسته این بهشت دانسته است (النبأ/۳۱) و به خادمین، سازه و بناهای مسکونی، نهرها و چشمه‌ها، نوشیدنی‌ها، جواهرات، کیفیت لباس این بهشت اشاره‌ای فرموده است اما برای ساکنان آن همسران بهشتی را با واژه ﴿كَوَاعِبُ أَتْرَابًا﴾ (النبأ/۳۳) مطرح و در توصیف خوراکی‌های آن از واژگان ﴿حَدَائِقُ وَأَعْتَابًا﴾ (النبأ/۳۲) و در معرفی ابزار مورد استفاده ساکنین آن از عبارت ﴿كَأْسَاتُهَاقًا﴾ (النبأ/۳۴) استفاده فرموده است (میرزا خسروانی، ۱۳۹۰، ج ۸: ۴۶۹؛ طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۲۰: ۲۷۴؛ مکارم شیرازی، ۱۳۷۴، ج ۲۶: ۴۸).

الفردوس

این واژه در آیه ۱۱ المؤمنون استفاده شده است و به باغی اطلاق می‌شود که تمام مواهب الهی در آن جمع است (مکارم شیرازی، ۱۳۷۴، ج ۱۴: ۲۰۲؛ قرشی بنابی، ۱۳۷۱، ج ۵: ۱۵۹) و لذا می‌توان آن را به عنوان برترین باغ‌های بهشتی نامید. خداوند مؤمنین، خاشعان در نماز، اعراض کنندگان از لغو، پرداخت کنندگان زکات، پاکدامنان، امانتداران، رعایت کنندگان عهد و پیمان مراقبت کنندگان نماز، را شایسته این بهشت دانسته است (المؤمنین: ۱-۹) و اشاره‌ای به خادمین، همسران، سازه و بناهای مسکونی، نهرها و چشمه‌ها، فضای باز، خوراکی‌ها و نوشیدنی‌ها، ابزار، جواهرات و کیفیت لباس این نوع بهشت فرموده است (مکارم شیرازی، ۱۳۷۴، ج ۱۴: ۲۰۲؛ طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۱۵: ۱۳).

رتبه بندی بهشت بر اساس ساکنان

تعیین اینکه کدام یک از واژه‌های فوق به بهشت‌های برتر اشاره دارد مقدور نیست مگر آنکه به ساکنان و کسانی که مستحق دخول در آن هستند توجه نمود. مطابق با آیات شماره ۱۰-۷ سوره الواقعة، انسان‌های لایق بهشت خود در دو دسته جای

می‌گیرند. دسته اول که بر دسته دوم برتری دارند با واژگان «السابقون السابقون» (الواقعة/۱۰) و دسته دوم با عبارت «اصحاب الیمین» (الواقعة/۲۷) معرفی شده‌اند. تفاوت این دو گروه را مفسرین با اقوال مختلفی بیان نموده‌اند (طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۱۹: ۱۹۴-۲۰۱). به عنوان مثال اندیشه و همکاران (۱۳۹۷ش) معتقدند که سابقون کسانی هستند که نه تنها در ایمان پیشگام‌اند که در اعمال خیر و صفات و اخلاق انسانی نیز پیشقدم‌اند و به همین دلیل مقربان درگاه خداوند بزرگ هستند. اما اقوی این است که طایفه السابقون تمام اعمال صالح و اعتقادات صحیح را که اصحاب الیمین انجام داده و باور داشته‌اند در حد کمال انجام داده و باور نموده‌اند (طباطبایی، ۱۳۷۴: ۱۹۹-۲۰۰). با این دیدگاه می‌توان واژگانی که در قرآن برای معرفی شایستگان دخول در بهشت استفاده شده است را در سه دسته گروه بندی نمود.

دسته اول، واژگانی را شامل می‌شوند که معنی عام داشته و هم طایفه السابقون و هم گروه اصحاب الیمین را در بر می‌گیرند. واژگانی مانند متقین، مؤمنین، والذین آمنوا. دسته دوم واژگانی هستند که مستقیم یا غیر مستقیم (و با توجه به فرد ذکر شده یا معنی واژه) به طایفه السابقون اشاره دارند. واژگانی مثل سابقوا بالخیرات، حضرت ابراهیم (ع)، مقربین و... .

دسته سوم نیز واژگانی هستند که عمدتاً انجام دهندگان یکی از اعمال صالح یا باوردارندگان یکی از اصول حقّه اسلام را به عنوان ساکنان بهشت معرفی می‌نمایند. بنابراین این دسته واژگان را می‌توان به اصحاب الیمین اختصاص داد. واژگانی مانند قرض دهندگان در راه خدا، امانتداران، باورکنندگان روز جزا و... .

البته در اینجا ذکر دو مطلب لازم است. نخست این که برخی از واژگان هرچند در ظاهر می‌بایست در دسته واژگان سوم (اصحاب الیمین) جای می‌گرفت ولی به دلیل وجود شأن نزول خاص و معرفی مصداق مربوط به آن‌ها- که اهل البیت (ع) می‌باشند- به گروه واژگان دسته دوم (طایفه السابقون) متعلق شده‌اند (مانند یوفون بالنذر؛ الانسان/ ۷). دوم اینکه مفهوم این دسته‌بندی این نیست که واژگان مرتبط با اصحاب الیمین معرف طایفه السابقون نیست، بلکه به اعتقاد ما، طایفه السابقون بسیاری از این اوصاف را در حد کمال دارند ولی با توجه به سیاق آیات مربوطه آن‌ها به گروه سوم تعلق یافتند.

نتیجه بحث

نتایج حاصل از پژوهش در جدول‌های ذیل آورده شده است:

جدول ۱: ارتباط بین شایستگان بهشت با واژه‌ای که برای بهشت تسمیه شده است

نوع بهشت	اصحاب الیمین	طایفه السابقون	کلیه ساکنان
جَنَّة			✓
جَنَّة عالیة	✓		
جَنَّة المأوی			✓
جَنَّة النعیم		✓	
جَنَّة نعیم		✓	
جَنَّتِی		✓	
الجَنَّة	✓	✓	✓
جَنَّات	✓	✓	✓
جَنَّات عدن	✓	✓	✓
جَنَّات النعیم	✓	✓	✓
جَنَّات الفردوس			✓
جَنَّات المأوی	✓		✓
جَنَّتَان - جَنَّتِین	✓		
نعیم		✓	✓
الفردوس			✓

جدول ۲: تقسیم بندی شایستگان بهشت به سه طایفه السابقون، و اصحاب الیمین و کلیه ساکنان

رتبه	واژه استفاده شده	آیات
طایفه السابقون	مجاهدین با اموال و انفس	تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ ذَلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (الصف/۱۱) لَكِنَّ الرِّسُولَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ جَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَأُولَئِكَ لَهُمُ الْخَيْرَاتُ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ (التوبه/۸۸)
	حضرت ابراهیم(ع)	سَلَامٌ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ (الصافات/۱۰۹)
	حضرت رسول(ص) و ایمان آوردگان به وی	وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِّنْ غَلٍّ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءتْ رُسُلٌ رَبَّنَا بِالْحَقِّ وَنُودُوا أَنْ تِلْكَمُ الْجَنَّةُ أَوْرَثْتُمُوهَا بِمَا

<p>كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ (الاعراف/۴۳) لَكِنَّ الرِّسُولَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ جَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَأَوْلِيَّكَ لَهُمُ الْخَيْرَاتُ وَأَوْلِيَّكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ (التوبه/۸۸)</p>		
<p>ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ يُذِنُ اللَّهُ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ (فاطر/۳۲)</p>	<p>سابقوا بِالْخَيْرَاتِ</p>	
<p>يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا (الانسان/۷)</p>	<p>وفاکنندگان به نذر (اهل بیت)</p>	
<p>يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ* ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً (الفجر/۲۶و۲۷)</p>	<p>نفس مطمئنه</p>	
<p>فَادْخُلِي فِي عِبَادِي (الفجر/۲۹)</p>	<p>عبادی</p>	
<p>وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ* أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ (الواقعه/۱۰ و ۱۱) فَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ (الواقعه/۸۸)</p>	<p>مقربین</p>	
<p>فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّي لَا أُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِّنْكُمْ مِّمَّنْ ذَكَرْتُ أَوْ أَنْتِي بَعْضُكُمْ مِّنْ بَعْضٍ فَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَأُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأُودُوا فِي سَبِيلِي وَقَاتَلُوا وَقُتِلُوا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَأُدْخِلَنَّهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ثَوَابًا مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ (آل عمران/۱۹۵)</p>	<p>مهاجرین، رانده شدگان، آزار دیدگان، کشته شدگان در راه خدا</p>	
<p>إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلِصِينَ (الصافات/۷۴)</p>	<p>عباد الله الْمُخْلِصِينَ</p>	
<p>عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا (الانسان/۶)</p>	<p>عباد الله</p>	
<p>وَالسَّابِقُونَ الْأُولُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ (التوبه/ ۱۰۰)</p>	<p>پیشگامان نخستین از مهاجران و انصار و احسان کنندگان</p>	
<p>لِسَعْيِهَا رَاضِيَةً (الغاشيه/ ۹)</p>	<p>تقرب جویان و رضایت خواهان</p>	
<p>يَا عِبَادِ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ (الزخرف/۶۸)</p>	<p>عباد الرحمن</p>	
<p>وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَا أَلْتَنَاهُمْ مِّنْ عَمَلِهِمْ مِّنْ شَيْءٍ كُلُّ امْرِئٍ بِمَا كَسَبَ رَهِيْنٌ (الطور/ ۲۱)</p>	<p>ایمان آوردگان و ذریه تابع آنها</p>	<p>اصحاب الیمین</p>
<p>وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَعْفِرُونَ (الذاریات/۱۸)</p>	<p>آمرزش خواهان در</p>	

	سحرگاه	
وَالَّذِينَ هُمْ مِّنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُّشْفِقُونَ (المعارج/۲۷)	بیم‌داران از عذاب الهی	
وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ وَآمَنْتُمْ بِرُسُلِي وَعَزَّرْتُمُوهُمْ وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا لَّأُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَلَأُدْخِلَنَّكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ (المائدة/۱۲)	نمازگزاران و زکات‌دهندگان و قرض‌دهندگان الهی	
وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ (المعارج/۳۲)	امانتداران	
وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ (المعارج/۲۶)	باورکنندگان روز جزا	
الَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ (المعارج/۲۹)	حافظین فروج	
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَوْمَ لَا يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَىٰ دُبُوبًا يُدِيرُهَا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَىٰ دُبُوبًا يُدِيرُهَا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَىٰ دُبُوبًا يُدِيرُهَا (التحریم/۸)	توبه‌کنندگان	
الَّذِينَ آمَنُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا مُسْلِمِينَ (الزخرف/۶۹)	مسلمین	
وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ (المعارج/۳۴)	حافظان و رعایت‌کنندگان نماز	
وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَاتِهِمْ قَائِمُونَ (المعارج/۳۳)	ایستادگان در شهادت	
لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَىٰ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَنْ يَتَوَلَّ يَعدُّهُ عَذَابًا أَلِيمًا (الفتح/۱۷)	مؤمنان به خدا و پیامبر و فرمانبرداران	
وَأَدْخِلَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ (ابراهيم/۲۳)	عاملان به عمل صالح	
وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ (الرحمن/۴۶)	مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ	
إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ (الشعرا/۸۹)	صاحبان قلب سلیم	
إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ أَمِينٍ (الدخان/۵۱) إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ (الذاریات/۱۵) وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ (آل عمران/۱۳۳)	متقین	کلیه ساکنین

تفاوت بهشت «طایفه السابقون» با بهشت «اصحاب الیمین» بر اساس واژگان آیات/۲۳۵

موقنین	وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِّلْمُوقِنِينَ (الذاریات/۲۰)
مؤمنان به رسل و یاری دهندگان	سَابِقُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أُعِدَّتْ لِلَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ (الحدید/۲۱)

تقدیر و تشکر: بدین وسیله از مسئولین محترم دانشگاه آزاد اسلامی واحد فلاورجان که با حمایت مالی خود از این طرح پژوهشی موجب به ثمر رسیدن این اثر گردیدند صمیمانه قدردانی می‌شود.

کتابنامه

قرآن کریم.

- ابن منظور، محمد بن مکرم. ۱۴۱۴ق، **لسان العرب**، بیروت: دار صادر.
- ابوالفتوح رازی، حسین بن علی. ۱۴۰۸ق، **روض الجنان وروح الجنان فی تفسیر القرآن**، تصحیح: محمد جعفر یاحقی و محمد مهدی ناصح، مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی.
- امین، سیده نصرت. ۱۳۶۱ش، **مخزن العرفان در تفسیر قرآن**، تهران: نهضت زنان مسلمان.
- ثقفی تهرانی، محمد. ۱۳۹۸ق، **تفسیر روان جاوید**، تهران: انتشارات برهان.
- جوادی آملی، عبدالله. ۱۳۹۸ش، **تفسیر موضوعی قرآن کریم**، جلد ۵، قم: نشر اسراء.
- حسینی شاه عبدالعظیمی، حسین بن احمد. ۱۳۶۳ش، **تفسیر اثنی عشری**، تهران: انتشارات میقات.
- حسینی همدانی، سیدمحمد. ۱۴۰۴ق، **انوار درخشان در تفسیر قرآن**، تنظیم و تدوین: محمد باقر بهبودی، تهران: نشر لطفی.
- راغب اصفهانی، حسین بن محمد. ۱۴۲۶ق، **المفردات فی غریب القرآن**، تصحیح: صفوان عدنان الداودی، بیروت: انتشارات دار القلم، الدار الشامیه.
- طباطبایی، سید محمد حسین. ۱۳۷۴ش، **ترجمه تفسیر المیزان**، ترجمه: سید محمد باقر موسوی همدانی، قم: دفتر انتشارات اسلامی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.
- طبرسی، فضل بن حسن. ۱۳۶۰ش، **ترجمه مجمع البیان فی تفسیر القرآن**، ترجمه: محمد بیستونی، تهران: انتشارات فراهانی.
- طبرسی، فضل بن حسن. ۱۳۷۲ش، **مجمع البیان فی تفسیر القرآن**، تهران: ناصر خسرو.
- طیب، سیدعبدالحسین. ۱۳۷۸ش، **اطیب البیان فی تفسیر القرآن**، تهران: انتشارات اسلام.
- عاملی، ابراهیم. ۱۳۶۰ش، **تفسیر عاملی**، تصحیح: علی اکبر غفاری، تهران: انتشارات صدوق.
- فراهیدی، خلیل بن احمد. ۱۴۱۲ق، **کتاب العین**، قم: هجرت.
- قزائنی، محسن. ۱۳۸۳ش، **تفسیر نور**، تهران: نشر مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن.
- قرشی بنابی، علی اکبر. ۱۳۷۱ش، **قاموس قرآن**، تهران: دار الکتب الاسلامیه.
- کاشانی، ملا فتح الله. ۱۳۳۶ق، **تفسیر منهج الصادقین فی الزام المخالفین**، تهران: نشر علمی.
- کاشفی سبزواری، حسین بن علی. ۱۳۶۹ش، **مواهب علیه**، تهران: سازمان چاپ و انتشارات اقبال.
- گنابادی، سلطان محمد. ۱۳۷۲ش، **ترجمه بیان السعاده فی مقامات العبادة**، ترجمه: محمدرضا خانی و حشمت اله ریاضی، تهران: مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه پیام نور.
- مصطفوی، حسن. ۱۴۳۰ق، **التحقیق فی کلمات القرآن الکریم**، بیروت: دار الکتب العلمیه- مرکز نشر آثار علامه مصطفوی.
- مکارم شیرازی، ناصر. ۱۳۷۴ش، **تفسیر نمونه**، تهران: دار الکتب الإسلامیه.
- میرزا خسروانی، علیرضا. ۱۳۹۰ش، **تفسیر خسروی**، تدوین: محمد باقر بهبودی، تهران: انتشارات اسلامیه.
- نجفی خمینی، محمد جواد. ۱۳۷۶ش، **تفسیر آسان**، تهران: انتشارات اسلامیه.

مقالات

- اندیشه، هاشم و احمد عابدی و فاطمه دانش پژوه. ۱۳۹۷ش، «ویژگی‌های السابقون در آیات و روایات از منظر فریقین»، جیرفت، فصلنامه مطالعات قرآنی، سال ۹، شماره ۳۳، صص ۲۳-۲۶.
- عرفت پور، زینت و معصومه نعمتی قزوینی. ۱۳۹۶ش، «تصویرپردازی صحنه‌های بهشت در کلام امام علی (ع) بر اساس دیدگاه سید قطب (موردکاوی کتاب تمام نهج البلاغه)»، همدان: فصلنامه پژوهشنامه نهج البلاغه، دوره ۵، شماره ۱۹، صص ۱۹-۴۰.
- کامیاب، حسین. ۱۳۸۹ش، «بررسی سلسله مراتب بهشت‌های چهارگانه بر اساس قرآن و روایات»، قم، پژوهشنامه علوم و معارف قرآن کریم، سال اول، شماره ۸، صص ۷۵-۹۱.
- کوهی، علیرضا. ۱۳۹۱ش، «معناشناسی تاریخی و توصیفی فردوس در قرآن کریم»، قم، قرآن پژوهی حسنا، شماره ۱۳، صص ۸۱-۱۱۲.
- محکی، علی اصغر و راضیه سوزن چی کاشانی. ۱۳۹۱ش، «نشانه شناسی نمادهای بهشت در قرآن کریم»، تهران، مجله مدیریت فرهنگی، شماره ۱۵، صص ۱۹-۳۰.

Bibliography

The Holy Quran.

- Ibn Manzur, Muhammad ibn Makram. 1414 AH, Arabic language, Beirut: Dar Sader.
- Abolfotuh Razi, Hussein bin Ali. 1408 AH, Ruz al-Jannan wa Ruh al-Jannan Fi Tafsir al-Quran, edited by Mohammad Ja'far Yahaqi and Mohammad Mahdi Naseh, Mashhad: Astan Quds Razavi Islamic Research Foundation.
- Amin, Seyedeh Nusrat. 1982, The Reservoir of Mysticism in the Interpretation of the Qur'an, Tehran: Muslim Women's Movement.
- Saghafi Tehrani, Mohammad 1398 AH, Interpretation of Ravan Javid, Tehran: Borhan Publications.
- Javadi Amoli, Abdullah 2019, thematic interpretation of the Holy Quran, Volume 5, Qom: Esra Publishing.
- Hosseini Shah Abdul Azimi, Hussein Bin Ahmad. 1984, Interpretation of Asna Ashari, Tehran: Miqat Publications.
- Hosseini Hamedani, Seyed Mohammad 1404 AH, Anwar Derakhshan in Quran Interpretation, Edited by Mohammad Baqer Behboodi, Tehran: Lotfi Publishing.
- Ragheb Isfahani, Hussein Bin Mohammad. 1426 AH, Al-Mufradat Fi Gharib Al-Quran, Edited by Safwan Adnan Al-Dawoodi, Beirut: Dar Al-Qalam Publications, Al-Dar Al-Shamiya.
- Tabatabai, Sayyid Muhammad Hussein 1995, translated by Tafsir Al-Mizan, translated by Seyyed Mohammad Baqir Mousavi Hamedani, Qom: Islamic Publications Office of the Qom Seminary Teachers Association.

Tabarsi, Fazl Ibn Hassan 1981, translated by Majma al-Bayan Fi Tafsir al-Quran, translated by Mohammad Bistoni, Tehran: Farahani Publications.

Tabarsi, Fadl Ibn Hassan 1993, Majma al-Bayan Fi Tafsir al-Quran, Tehran: Naser Khosrow.

Tayyib, Sayyid Abdul Hussein. 1999, Atib al-Bayan Fi Tafsir al-Quran, Tehran: Islam Publications.

Ameli, Ibrahim. 1981, Tafsir Ameli, edited by Ali Akbar Ghaffari, Tehran: Sadough Publications.

Farahidi, Khalil bin Ahmad 1412 AH, Kitab al-Ain, Qom: Hijrat.

Qaraati, Mohsen 2004, Tafsir Noor, Tehran: Publication of Cultural Lessons from the Quran.

Ghorashi Bonabi, Ali Akbar. 1992, Quran Ghamus, Tehran: Islamic Bookstore.

Kashani, Mullah Fathullah 1957, Tafsir Monhaj Al-Sadeghin Fi Al-Zam Al-Mokhalefin, Tehran: Scientific publication.

Kashfi Sabzevari, Hussein bin Ali. 1990, Movaheb Elayh, Tehran: Iqbal Publishing Organization

Gonabadi, Sultan Mohammad 1993, translation of Bayan Al-Saada Fi Maghamat Al-Ebada, translated by Mohammad Reza Khani and Heshmatollah Riazi, Tehran: Payame Noor University Press.

Mostafavi, Hassan 1430 AH, Research in the words of the Holy Quran, Beirut: Dar Al-Kitab Al-Elmiyeh - Center for publishing the works of Allama Mostafavi.

Makarem Shirazi, Nasser. 1995, Sample Interpretation, Tehran: Dar Al-Kotob Al-Islamiya.

Mirza Khosravani, Alireza 2011, Khosravi Interpretation, edited by Mohammad Baqer Behboodi, Tehran: Islamic Publications.

Najafi Khomeini, Mohammad Javad 1997, Easy Interpretation, Tehran: Islamiya publications

Articles

Andisheh, Hashem and Ahmad Abedi and Fatemeh Daneshpajoo. 2018, "Characteristics of Al-Sabeghun in verses and hadiths from the perspective of Farighin", Jiroft, Quarterly Journal of Quranic Studies, Volume 9, Number 33, pp. 23-26.

Orfatpour, Zinat and Masoumeh Nemati Qazvini. 2017, "Illustration of Paradise Scenes in the Words of Imam Ali (AS) Based on the Viewpoint of Sayyed Qutb (Case Study of the Book of Nahj al-Balagheh)", Hamedan: Nahj al-Balagheh Research Quarterly, Volume 5, Number 19, pp. 19-40.

Kamyab, Hussein 2010, "Study of the hierarchy of the four heavens based on the Qur'an and hadiths", Qom, Journal of Sciences and Knowledge of the Holy Qur'an, First Year, No. 8, pp. 75-91.

Koohi, Alireza 2012, "Historical and descriptive semantics of Ferdows in the Holy Quran", Qom, Hasna Quranic Studies, No. 13, pp. 81-112.

Mahaki, Ali Asghar and Razieh Suzanchi Kashani. 2012, "Semiotics of the Symbols of Paradise in the Holy Quran", Tehran, Journal of Cultural Management, No. 15, pp. 19-30.

The Difference between the Paradise of "Al-Sabeghun Tribe" and the Paradise of "Al-Yamin Companions " according to the Words of Verses

Akram Al-Sadat Mir Momtaz

Faculty member of the Department of Arabic Language and Literature, Islamic Azad University, Falavarjan Branch, Isfahan

Azam Noorgostari

Department of Arabic Language and Literature, Faculty of Literature and Humanities, Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Tehran

Seyed Mohammad Mahdi Mir Momtaz

Department of Architecture, Faculty of Architecture and Urban Planning, Islamic Azad University, Isfahan Branch (Khorasgan), Isfahan

Abstract

In this study, paradise has been ranked by examining Quranic words related to paradise and its inhabitants. The results showed that the words describing paradise can be classified into two categories with the root of JNN and with the root of non-JNN. The words of the first category are used in the singular, duplicate and plural forms without accompanying descriptive or additional compounds. According to the status of the inhabitants of Paradise, it can be said that the words Jannah and Al-Jannah are used to describe Paradise in general. However, the word "Jannah" has been used accompanying descriptive or additional compounds for the paradise of the "Al-Sabeghun" tribe, which is superior to other paradises. Also, there is not much difference in the type of blessings between the paradises that are named with different words. Therefore, what make the paradise of the "Al-Sabeghun" tribe superior to the paradise of the "Companions of Al-Yamin" are its inhabitants, who have found the power to fully understand and enjoy the blessings of Paradise by striving in the world and getting closer to God.

Keywords: Paradise Heavenly Wives Tools Jewelleries.